

Joseph Daher: Hoten mot ett demokratiskt och progressivt Syrien

[Ur [International Viewpoint](#), 8 januari 2025.]

(Är den egyptiska kuppmodellen möjlig i Syrien? Är den gamla regimen och dess kvarlevor det största hotet mot Syrien? Eller är det främsta hotet i dag att Hayat Tahrir al-Sham (HTS) och de regionala och internationella krafter som stöder den försöker införa en ny auktoritär regim? I denna långa artikel besvarar Joseph Daher dessa frågor genom att först analysera hotet från resterna av den gamla regimen och sedan analysera HTS' politik för att befästa sin makt över det nya Syrien - IVP:s kommentar)

Bashar al-Assad-regimens fall är en fortsättning av de revolutionära processer som inleddes i Mellanöstern och Nordafrika 2011. Störtandet av familjen Assads regim, som har suttit vid makten sedan 1970, är kulmen på de strider som förts sedan det folkliga upproret i mars 2011. Den militära offensiv som leddes av väpnade oppositionsgrupper och som inleddes i november 2024 utdelade sin slutgiltiga stöt några veckor senare i december.

Många frågor ställs om Syriens framtid, och i synnerhet om vilka de största hoten är mot upprättandet av ett demokratiskt samhälle. Vissa liberala och demokratiska kommentatorer, intellektuella och aktivister har fokuserat på "feloul" eller resterna av den gamla regimen, i synnerhet säkerhets- och militärsektorerna, som det största hotet mot landet idag. På sociala nätverk nämns ofta ett egyptiskt scenario, som den av Sisi ledda kuppen mot president Morsi, medlem av Muslimska brödrskapet, i juli 2013.

På den andra sidan finns det vissa sektorer av kommentatorer och demokrater som är relativt okritiska eller inte särskilt kritiska till den nuvarande HTS-ledda administrationen. De ger i allmänhet salafistgruppen beröm för dess hantering av övergångsfasen.

Syftet med denna artikel är att undersöka vilka de största hoten är mot Syriens demokratiska framtid, som står för social rättvisa och jämlikhet för alla i landet. Först analyseras det hot som resterna av den gamla regimen utgör och sedan undersöks HTS politik för att befästa sin makt i det nya Syrien.

Vilken karaktär hade Assad-regimen?

För det första är det viktigt att analysera hur den gamla regimen såg ut. Familjen Assad hade inrättat en patrimonial* diktatur i Syrien. Regimen var en absolut enväldig och nedärvd makt som fungerade genom att staten ägdes av en liten grupp individer som var sammankopplade med familje-, stam-, sekteristiska och skyddslingsförbindelser, symboliserade av presidentpalatset som leddes av Bashar al-Assad och hans familj. Både de väpnade styrkorna och de ekonomiska medlen och de administrativa hävstångerna dominerades av en vaktstyrka (vars lojalitet gick till härskarna, inte till staten)

* Patrimonial – gå i arv på faderns sida – öa.

som representerades av den fjärde brigaden under ledning av Maher al-Assad. Den syriska regimen utvecklade en sorts svågerkapitalism som dominerades av en liten grupp affärsmän som var helt beroende av presidentpalatset (Bashar al-Assad, Asma al-Assad och Maher al-Assad), och utnyttjade den dominerande ställning som det sistnämnda garanterade för att samla på sig betydande förmögenheter. Ekonomins rentierkaraktär stärkte också statens patrimoniala karaktär. Med andra ord var maktcentrumen (politiskt, militärt och ekonomiskt) inom den syriska regimen samlade hos en familj och dess klick, Assad, i likhet med Libyen under Moammer Khadaffi, Saddam Hussein i Irak eller Gulfmonarkierna. Det tvingar regimen att använda allt våld som står till dess förfogande för att skydda sitt styre.

Uppbygget av den moderna patrimoniala staten inleddes under Hafez al-Assads ledning när han kom till makten 1970. Han byggde tålmodigt upp en stat där han kunde säkra makten genom olika medel som sekterism, regionalism, stampolitik och skyddslingpolitik, vilka hanterades genom informella nätverk av makt och beskydd. Det kombinerades med ett hårt förtryck mot alla former av oliktankande. Dessa verktyg gjorde det möjligt för regimen att integrera, stärka eller underminera grupper som tillhörde olika etniciteter och religiösa sekter. Det omsattes på lokal nivå genom samarbete mellan olika aktörer som var underställda regimen, inklusive statliga tjänstemän eller Baath-tjänstemän, underrättelseofficerare och framstående medlemmar av det lokala samhället (präster, stammedlemmar, affärsmän etc.), som hanterade specifika orter. Hafez al-Assad öppnade också vägen för en begynnande ekonomisk liberalisering, i motsats till den tidigare radikala politiken på 1960-talet.

När Bashar al-Assad kom till makten år 2000 stärktes statens patrimoniala karaktär avsevärt, med en särskilt ökande vikt för svågerkapitalister. Regimens accelererade nyliberala politik ledde till en allt större förskjutning av regimen sociala bas, från att ursprungligen ha bestått av bönder, statsanställda och delar av borgarklassen, till en regimkoalition som i grunden består av svågerkapitalister – en allians av politiska mäklare (ledd av Assads mors familj, Makhlof) och den regimstödande borgarklassen och högre medelklassen. Detta skifte skedde parallellt med att de traditionella korporativa arbetar- och bondeorganisationerna och deras nätverk av beskyddare förlorade sin makt och ersattes av affärsgrupper och högre medelklass. Detta balanserade eller kompenserade dock inte för dess tidigare stödbas. Mer allmänt gjorde statens ökade patrimoniala karaktär och försvagningen av Baaths partiapparat och korporativistiska organisationer att skyddsling-, stam- och sekteristiska förbindelser blev allt viktigare och därför återspeglades i samhället.

Efter upproret 2011 baserades regimen förtryck och politik till stor del på dess huvudsakliga gamla och nya stöd: svågerkapitalister, säkerhetstjänster och höga religiösa institutioner med koppling till staten. Samtidigt utnyttjade regimen sina nätverk av beskyddare genom sekteristiska, skyddslings- och stamkopplingar för att mobilisera på folklig nivå. Under kriget förhindrade regimen alltmer uttalade alawitiska sekteristiska och skyddslinginslag större deserteringar, medan skyddslingkopplingarna fungerade som en viktig del i att binda olika samhällsgruppers intressen till regimen.

Regimens folkliga bas visade statens karaktär och hur makteliten förhöll sig till resten av samhället, men i detta fall var dess folkliga bas mer exakt en blandning av moderna och ålderdomliga sorters sociala relationer, och inte ett konstruerat och stort civilsamhälle. Regimen var tvungen att främst förlita sig på tvångsmedel, vilket inkluderade förtrycksåtgärder och att skapa rädsla, men inte bara.

Regimen kunde också räkna med passivitet eller åtminstone icke-aktivt motstånd från stora delar av städernas statsanställda och mer allmänt från medelklassen i de två största städerna Damaskus och Aleppo, även om deras förorter ofta var grogrunder för uppror. Detta var en del av den passiva hegemoni som regimen påtvingade.

Situationen visade dessutom att regimen folkliga bas inte var begränsad till sektorer och grupper som härstammade från alawiterna och/eller religiösa minoriteter, även om de var dominerande, utan omfattade också personligheter och grupper från olika sekter och etniciteter som utlovade sitt stöd till regimen. Mer allmänt agerade stora delar av regimen folkliga bas, som hade mobiliserats genom sekteristiska, stam- och skyddslingförbindelser, alltmer som ombud för regimen förtryck.

Denna motståndskraft hade ett pris, förutom att beroendet av utländska stater och aktörer ökade betydligt. Regimens befintliga egenskaper och tendenser förstärktes. En liten grupp svågerkapitalister utökade sin makt avsevärt, eftersom stora delar av Syriens borgarklass hade lämnat landet och massivt dragit tillbaka sitt politiska och ekonomiska stöd till regimen. Denna situation tvingade regimen att anta ett alltmer rovgirigt beteende i sin strävan att dra in alltmer nödvändiga intäkter från den kvarvarande företagarklassen i landet. Samtidigt förstärktes regimen skyddsling-, sekteristiska och stamdrag. Regimens sekteristiska alawitiska identitet stärktes, särskilt inom nyckelinstitutioner som armén och i mindre utsträckning inom statsförvaltningen. Men samtidigt har frustrationen inom den alawitiska befolkningen ökat under de senaste åren på grund av den stadiga utarmningen av samhället och den utpressning som regimen miliser utövar även mot dem.

Mer allmänt är det därför som det inte går att förstå regimen maktodynamik och styrelseskick om man ser den som enbart alawitisk, trots att vissa institutioner, särskilt den väpnade förtryckarapparat, är alawitiserade. Dessutom tjänar regimen inte hela den alawitiska befolkningens politiska och samhällsekonomiska intressena, snarare tvärtom. Den stigande dödssiffran i armén och andra miliser bestod till stor del av alawiter; osäkerhet och växande ekonomiska svårigheter har faktiskt skapat spänningar och underblåst fientlighet mot regimen tjänstemän bland alawiterna.

Trots alawitiseringsen av vissa institutioner, särskilt dess väpnade förtryckarapparat, så går det inte förstå regimen maktodynamik och styrande system om man ser den som enbart alawitisk.

Regimens fall bevisade dess strukturella svaghet, militärt, ekonomiskt och politiskt. Den föll ihop som ett korthus. Detta är knappast förvånande eftersom det verkade uppenbart att soldaterna, med tanke på sina dåliga löner och villkor, inte tänkte strida för Assadregimen. De föredrog att fly eller helt enkelt inte strida hellre än att försvara en regim som de har mycket lite sympati för, särskilt eftersom många av dem hade tvångsrekryterats.

Regimens beroende av sina utländska allierade hade blivit avgörande för dess överlevnad, vilket visade på dess svaghet. Ryssland, Assads viktigaste internationella sponsor, har flyttat sina styrkor och resurser till sitt imperialistiska krig mot Ukraina. Som ett resultat av detta har dess engagemang i Syrien varit betydligt mer begränsat än i liknande militära operationer under tidigare år. Dess två andra viktiga allierade, det libanesiska Hizbollah och Iran, har sedan den 7 oktober 2023 försvagats dramatiskt av Israel. Tel Aviv har utfört mord på Hizbollahs ledning, inklusive Hassan Nasrallah, decimerat dess kader med personsökarattacker och bombat dess styrkor i Libanon. Hizbollah står definitivt inför sin största utmaning sedan grundandet. Israel har också inlett vågor av attacker mot Iran, vilket har blottlagt landets sårbarheter. Israel har under de senaste månaderna också ökat

bombningarna av Irans och Hizbollahs positioner i Syrien.

Med sina viktigaste uppbackare upptagna och försvagade befann sig Assads diktatur i en sårbar position. På grund av alla sina strukturella svagheter, bristen på stöd från den befolkning den styr, de egna truppers opålitlighet och utan internationellt och regionalt stöd visade den sig oförmögen att stå emot rebellstyrkornas framryckningar och i stad efter stad har dess styre över dem fallit samman som ett korthus.

I detta sammanhang kan vi säga att presidentpalatset är politiskt dödt. Assads familj har lämnat landet, den fjärde brigaden som leddes av Maher al-Assad existerar inte längre som en organiserad militär enhet och det som fanns kvar av de viktigaste maktnätverken, vare sig det rör sig om kapitalistiska, religiösa eller stamnätverk, har blivit irrelevanta och reducerats till ett litet antal individer utan makt. Under tiden har vissa stamhövdingar, religiösa ledare och handelskamrar just bytt sin lojalitet till de nya styrande myndigheterna, vilket symboliseras av att de har antagit den nya syriska flaggan.

Återgång till den gamla regimen?

Är, i detta perspektiv, modellen för den egyptiska statskuppen möjlig i Syrien? Är den gamla regimen och dess kvarlevor det största hotet mot Syrien? Jag menar att detta är en problematisk analys. Det finns två sammanhängande huvudskäl till detta: skillnaden mellan regimen karaktär och att hot inte kan reduceras till individer utan till maktstrukturer.

Till skillnad från i Syrien innebar diktatorn Hosni Mubaraks fall inte slutet för den egyptiska regimen. I Egyptens fall låg det politiska systemet närmare en form av neo-patrimonialism. Nepotism och vänskapskorruption existerade i den egyptiska regimen genom familjen Mubarak, och är fortfarande närvarande i dag med den nuvarande regimen under ledning av Sisi. Med andra ord, ett institutionaliserat auktoritärt republikanskt system med en större eller mindre grad av statlig autonomi från de styrande, som kunde bytas ut. I den egyptiska staten utgör i själva verket de väpnade styrkorna den centrala institutionen för politiskt styre och makt. Ingen familj äger staten så att familjemedlemmarna kan göra vad de vill av den, som i fallet med den syriska regimen under familjen Assad. Den egyptiska staten domineras istället kollegialt av det militära överkommandot. Detta förklarar varför militären 2011 till slut gjorde sig av med Mubarak och hans följe för att skydda regimen. Gamal Mubarak och hans kumpaner sparkades ut ur regeringskoalitionen och nätverken i det tidigare regeringspartiet, National Democratic Party, och inrikesministeriets makt försvagades i förhållande till de väpnade styrkorna.

På samma sätt innebar inte det Muslimska brödraskapets maktövertagande och valet av Morsi till president 2012 slutet för den egyptiska regim som leddes av militärens överkommando. Morsi och brödraskapet försökte dessutom redan från de första dagarna av upproret 2011 att bilda en direkt allians med armén, väl medvetna om dess politiska tyngd och dess förtryckarroll under flera decennier. Från revolutionens första dagar agerade Brödraskapet som ett bålverk mot kritik och protester mot militären, fram till dess Morsi hade störtats i juli 2013. Innan dess fördömde de dem som protesterade mot armén som kontrarevolutionärer och spridare av uppvigling. Konstitutionen från december 2012, som fick stöd från Muslimska brödraskapet, fortsatte att skydda militärens budget från parlamentarisk kontroll och garantera de väpnade styrkornas makt. Morsi och brödra-

skapet motsatte sig och till och med undertryckte de folkliga och arbetarklassens mobiliseringar i Egypten och försvarade armén. Morsi utsåg faktiskt Sisi till arméchef, väl medveten om att han hade fängslat och torterat demonstranter.

Trots brödraskapets försök att samarbeta med armén störtade den Morsi och förtryckte massivt Muslimska brödraskapets rörelse och alla former av opposition, inklusive vänsteranhängare och demokrater. I slutändan representerade armén och brödraskapet olika flyglar av kapitalistklassen, med olika regionala uppbackare, som inte kunde komma överens. Den mycket mäktigare armén bestämde sig till sist för att hävda sitt direkta diktatoriska styre, till skada för alla i Egypten. Sisi har skapat den mest repressiva regim som Egypten har sett på decennier, en diktatorisk nyliberal regim som på det mest brutala sätt har genomfört alla IMF:s åtstrammingsrekommendationer, vilket har lett till massiv utarmning och enorm inflation.

I detta sammanhang har maktcentrumet i Egypten inte vid någon tidpunkt och fram till idag störtats, snarare tvärtom. I fallet Syrien finns, som vi förklarat ovan, inte längre de maktstrukturer som är kopplade till presidentpalatset och därför är jämförelser med det egyptiska scenariot inte användbara.

Med detta sagt kan personer från den tidigare regimen, särskilt från milisen, säkerhetstjänsten och den fjärde brigaden, utgöra ett hot mot stabiliteten i Syrien. De har ett intresse av att underblåsa sekteristiska strömningar, särskilt i kustområdena, där de till stor del är baserade sedan Assad-regimens fall, och i mindre utsträckning i Homs. Detta återspeglades i attackerna mot HTS-styrkor nära kuststaden Tartous, där 14 personer dödades och 10 skadades, den 25 december. Som svar inledde HTS-styrkorna räder "för att jaga resterna av Assads milis". På samma sätt har även Iran ett intresse av att skapa instabilitet med sekteristiska spänningar genom att använda individer som är kopplade till dess nätverk i landet.

Vissa av resterna från den tidigare regimen mobiliserades också under de senaste demonstrationerna i Homs och kustområdena efter en video som cirkulerade på sociala nätverk och visade hur en alawitisk helgedom i Aleppo vandaliserades, vilket skedde några veckor innan videon publicerades. Dessa demonstrationer bör dock inte enbart ses som styrda utifrån av Iran eller av rester av den gamla regimen, utan det finns en rädsla bland delar av den alawitiska befolkningen för den nya styrande aktören, HTS, och krav på hämnd efter Assadregimens fall.

Därför måste man uppmärksamma det ökande antalet incidenter, hittills isolerade eller åtminstone inte systematiska, av sekteristisk karaktär som skett sedan regimens fall, och särskilt avrättningar och mord som hämnd. Detta har skett mot individer som var inblandade i den tidigare regimens brott, där ofta både politiska och sekteristiska skäl för hämnd blandas, särskilt mot alawiterna. Assadregimens brott har slitit sönder det syriska samhället och lämnat efter sig ett arv av grymheter och utbrett lidande. I detta sammanhang är det nödvändigt att vidta samordnade åtgärder för att tillgodose offrens omedelbara behov och inrätta mekanismer för en övergripande och långsiktig ram för övergångsrättvisa. Att ta itu med arvet från Assadregimens systematiska brutalitet är avgörande för att skapa en hållbar och fredlig väg. Övergångsrättvisa kan spela en avgörande roll för att motverka hämndaktioner och ökade sekteristiska spänningar.

Förutom en process som uppmuntrar övergångsrättvisa och straffar alla individer som är inblandade i krigsförbrytelser, oavsett om de tillhör den gamla regimen eller andra väpnade oppositionsgrupper,

är det bara endast en ny politisk cykel som tillåter ett stort deltagande underifrån av de folkliga klasserna att besluta om och ta itu med olika demokratiska och sociala frågor som kan återställa stabiliteten på längre sikt.

Slutsats

Resterna av den gamla regimen, särskilt inom säkerhetstjänsten och militären, är definitivt ett hot mot Syriens stabilitet på kort sikt, vilket nämnts ovan. De måste stoppas och dömas för sina brott.

Även om vi inte underskattar de hot som dessa grupper av individer utgör, utgör de dock inte ett hot i form av att återvända till makten och återinföra en diktatur. De har inte de politiska, militära och ekonomiska medlen för att uppnå ett sådant mål. Det är viktigt att förstå Assadregimens karaktär och skillnaden mot det egyptiska scenariot. Medan den gamla regimen i Syrien är strukturellt död, vilket visar sig i att presidentpalatset och dess nätverk har försvunnit, har maktcentrumen inom det militära överkommandot i Egypten behållit makten, trots Mubaraks fall 2011 och Morsis styre mellan juli 2012 och juli 2013.

Att förstå denna dynamik är också viktigt för att varna för de anklagelser om "feloul" som vissa kommentatorer och medier som står nära den nya styrande aktören, HTS, riktar mot alla som kritiserar eller demonstrerar mot den. Det är ett sätt att misskreditera individer och grupper och deras politiska krav. På liknande sätt riktades anklagelser om "feloul" mot en demonstration för en demokratisk och sekulär stat i Damaskus för några veckor sedan, eftersom flera personer anklagades, ibland felaktigt, för att vara anhängare av den gamla regimen. Oavsett om det bland tusentals demonstranter fanns flera personer som eventuellt stödde den tidigare regimen, så var det verkliga målet att misskreditera demonstrationen och de krav som var kopplade till den. Dessutom finns det en vilja att karaktärisera vissa frågor som sekularism och socialism som kopplade till den gamla regimen och/eller en västerländsk import för att misskreditera dem.

Detta anknyter faktiskt till den andra delen av artikeln. Än en gång: om grupper av individer från den gamla regimen är ett hot mot landets stabilitet, så är det ett stort hot mot ett demokratiskt och progressivt Syrien om HTS' och dess medlemsförbund i SNA [Syriska nationella armén] makt befästs, med stöd av Turkiet och Qatar.

HTS:s maktkonsolidering eller hotet mot ett framtida demokratiskt och progressivt Syrien

HTS' ledande roll i den militära offensiv som ledde till Assadregimens fall i december 2024 har gjort organisationen och dess ledare Ahmed al-Sharaa (Al-Julani) mycket populära. De åtnjuter sedan dess en form av "revolutionär" legitimitet, som används för att befästa sitt styre politiskt och militärt i de regioner som står under HTS' makt.

Även om gruppen har utvecklats politiskt och ideologiskt och övergett sina transnationella jihadistiska mål för att bli en aktör som försöker verka inom den syriska nationens ramar, så innebär det inte att HTS har blivit en aktör som stöder ett demokratiskt samhälle och främjar jämlikhet och social rättvisa, tvärtom.

I detta perspektiv är det viktigt att analysera hur de försöker befästa sin makt över samhället och

etablera en ny auktoritär ordning.

HTS befäster sin makt

Efter regimens fall träffade Ahmed al-Sharaa inledningsvis den tidigare premiärministern Mohammed al-Jalali för att samordna maktskiftet, innan han utsåg Mohammad al-Bashir till chef för övergångsregeringen med ansvar för att hantera aktuella frågor. Al-Bashir hade tidigare varit chef för Frälsningsregeringen (SG). Han kommer under alla omständigheter att inneha sitt ämbete fram till den 1 mars 2025. Den nya regeringen består enbart av personer från HTS' led eller som står HTS nära.

Ahmed al-Sharaa har också utsett nya ministrar, säkerhetspersoner och guvernörer för olika regioner som är knutna till HTS eller väpnade grupper inom SNA som står nära HTS. Till exempel utsågs Anas Khattab (även känd som Abu Ahmad Houdoud) till chef för underrättelsetjänsten. Han är en av grundarna av Jabhat al-Nusra och var den jihadistiska gruppens främsta säkerhetsansvarige. Från 2017 styrde han HTS' interna angelägenheter och säkerhetspolitik. Efter sin utnämning meddelade han att säkerhetstjänsterna under hans ledning skulle omstruktureras.

På samma sätt upprättades den nya syriska armén av Ahmed al-Sharaa och hans anhängare vid makten. De utsåg HTS-befälhavare till de högsta officerarna, till exempel den nya försvarsministern och en av HTS toppbefälhavare sedan länge, Mourhaf Abou Qasra, som utsågs till general.

Med ombildningen av den syriska armén försöker HTS-regeringen också befästa sin kontroll och makt över landets splittrade väpnade grupper. De rättfärdigar sina åtgärder och denna process genom att förbjuda alla andra aktörer att bära vapen utanför statens kontroll, och med att de syriska försvars- och inrikesministerierna är de enda två parter som får inneha vapen. Även om det i sig inte finns något motstånd mot att alla väpnade grupper förenas i en ny syrisk armé, finns det dock fortfarande motstånd från stora delar av druserna i Suwayda och kurderna i nordöstra Syrien, om det inte ges vissa garantier, såsom decentralisering och en verklig demokratisk övergångsprocess.

I en av sina senaste intervjuer förklarade Ahmed al-Sharaa också att anordnandet av framtida val kan ta så lång tid som fyra år och utarbetandet av en ny konstitution upp till tre år. Samtidigt planerades ursprungligen en "Syrisk konferens för nationell dialog", som skulle samla 1.200 personer, till den 4-5 januari 2025, men den sköts upp till ett okänt datum i framtiden. Ingen information har lämnats om hur dessa personer har valts ut, förutom att varje guvernement kommer att representeras av mellan 70 och 100 personer, och hänsyn tas till alla segment från olika sociala och vetenskapliga klasser med företrädare för ungdomar och kvinnor.

Syriska advokater lanserade nyligen en namninsamling med krav på fria fackliga val efter att de nya myndigheterna hade tillsatt ett icke valt fackligt råd.

HTS försöker konsolidera sin makt samtidigt som man genomför en kontrollerad övergång genom att också försöka dämpa rädslan i utlandet, etablera kontakter med regionala och internationella stater och bli erkänd som en legitim kraft som det är möjligt att förhandla med. Ett hinder för en sådan normalisering är det faktum att HTS fortfarande betraktas som en terroristorganisation av USA, Turkiet och FN, samtidigt som Syrien fortfarande är föremål för sanktioner. Som en del av Nationella försvarslagen för budgetåret 2025 undertecknade dessutom USA:s president Joe Biden

den 23 december en förlängning av tillämpningen av Caesar Act* till den 31 december 2029, trots att Bashar al-Assads regim har fallit. Denna lag undertecknades fem år tidigare av den förre presidenten Donald Trump, och föreskriver sanktioner mot alla aktörer – inklusive utlänningar – som hjälper den syriska regimen att förvärva resurser eller teknik som stärker dess militära verksamhet eller bidrar till återuppbyggnaden av Syrien.

Men faktorer som talar för en förändring av de regionala och internationella huvudstädernas inställning till HTS är redan synliga. Det är tydligt att Ankara är det främsta politiska och militära stödet till det nya Syrien, medan Qatar kommer att spela en viktig roll som ekonomisk stöttepelare. Samtidigt arbetar al-Sharaa för att bygga relationer med andra arabstater samt regionala och internationella aktörer. HTS-ledaren träffade till exempel en saudisk delegation i Damaskus och berömde det saudiska kungadömet's ambitiösa utvecklingsplaner, med hänvisning till dess Vision 2030-projekt, och uttryckte optimism om framtida samarbete mellan Damaskus och Riyadh. För Saudiarabien och de andra Gulfmonarkierna kommer utvecklingen av relationerna med de nya syriska ledarna att bero på deras förmåga att ta itu med deras oro över landets politiska karaktär och förhindra att Syrien blir ytterligare en källa till regional instabilitet. En syrisk delegation besökte Saudiarabien, bestående av bl.a. utrikesministern, försvarsministern och chefen för underrättelse-tjänsten.

Även bland västmakterna märks en kursändring, bland annat från USA:s sida. Den amerikanska diplomatins chef för Mellanöstern, Barbara Leaf, sade efter ett möte med Ahmed al-Sharaa i Damaskus i slutet av december 2024 att de hade ett ”bra, mycket produktivt och detaljerat möte” om framtiden för den politiska övergången i detta land. Hon kallade också Ahmed al-Sharaa för ”en pragmatisk man” och meddelade att Washington drar tillbaka den belöning på 10 miljoner dollar för hans huvud som sedan 2013 varit utfäst för hans roll i Jabhat al-Nusra.

De senaste uttalandena från al-Sharaa om en upplösning av HTS skulle också kunna lösa en del av dessa problem.

Israel utgör dock fortfarande ett hot mot Syriens stabilitet och är i synnerhet inte angeläget om att se en demokratiseringsprocess. Efter störtandet av Assadregimen, som har garanterat Israel stabilitet vid dess gränser, utökade den israeliska ockupationsarmén sin ockupation av syriska landområden genom att invadera den syriska delen av Hermonberget på Golanhöjderna och genomförde över 480 attacker mot luftvärnsbatterier, militära flygfält, vapenproduktionsanläggningar, stridsflygplan och missiler. Missilfartyg slog till mot de syriska marinanläggningarna i Al-Bayda-hamnen och Latakia-hamnen där 15 syriska marinfartyg låg förtöjda. Dessa räder syftar till att förstöra Syriens militära kapacitet för att förhindra att den används mot Israel. Det sänder också budskapet att den israeliska ockupationsarmén när som helst kan orsaka politisk instabilitet om den framtida regeringen skulle inta en fientlig hållning som inte tjänar Israels intressen.

Islamisk nyliberalism

Efter Assadregimens fall är Syriens framtid fylld av många utmaningar, särskilt när det gäller landets ekonomiska återhämtning och återuppbyggnad. Redan nu beräknas kostnaden för återuppbyggnaden uppgå till mellan 250 och 400 miljarder dollar, och sanktionerna utgör fortfarande

* Caesar Act – lagstiftning som styr USA:s sanktioner av Iran – öa.

ett hinder för att saker och ting ska förbättras inom en snar framtid.

Avsaknaden av en säker och stabil ekonomisk situation i Syrien är ett allvarligt hinder för att öka lokala och utländska investeringar. De utländska direktinvesteringarna har sedan 2011 varit begränsade och mestadels förbehållna Iran och Ryssland. Golfstaterna skulle kunna vara intresserade av att göra vissa investeringar i landet för att öka sitt inflytande, men den roll som HTS för närvarande spelar kan utgöra ett hinder för detta eftersom den uppfattas negativt av många regionala stater.

Anwar Gargash, diplomatisk rådgivare till president Sheikh Mohamed i Förenade Arabemiraten, sade till exempel att ”de nya makthavarnas karaktär och deras kopplingar till Muslimska brödraskapet och al-Qaida är ganska oroande indikatorer”.

Dessutom är det syriska pundets instabilitet en viktig fråga. Även om dess värde på den svarta marknaden ökade kraftigt efter regimens fall, för att sedan stabiliseras på 15 000 SYP för en USD, är det en lång väg kvar att gå. Bristen på stabilitet i SYP gör att möjliga avkastningar och vinster på investeringar i landet på kort och medellång sikt blir mindre attraktiva.

Dessutom finns det frågor om regionerna i nordväst som har använt den turkiska liran i flera år nu, för att stabilisera marknader som har skadats av den kraftiga värdeminskningen på SYP. Att återinföra det syriska pundet som huvudvaluta i dessa områden kan bli problematiskt om ingen stabilitet uppnås.

Samtidigt är infrastruktur och transportnät allvarligt skadade. Höga produktionskostnader, brist på viktiga råvaror och energiresurser (särskilt eldningsolja och elektricitet) är ytterligare problem. Syrien lider också av brist på kvalificerad arbetskraft och det är ännu inte klart om de som har kompetensen kommer att återvända.

Även den privata sektorn, som mestadels består av små och medelstora företag med begränsad kapacitet, kräver fortfarande mycket modernisering och återuppbyggnad efter mer än 13 års krig. De statliga resurserna är också starkt begränsade, vilket också begränsar investeringarna i ekonomin, särskilt i de produktiva sektorerna.

Dessutom lever 90% av befolkningen undre fattigdomsgränsen, vilket gör att deras köpkraft är mycket svag och därför påverkar den interna konsumtionen negativt. Även om det inte råder brist på arbetstillfällen i Syrien får människor inte tillräckligt betalt för att tillgodose sina dagliga behov. I detta sammanhang har syrierna blivit allt mer beroende av penningförsändelser för att överleva.

Vissa tjänstemän i den nya regeringen, som Ahmed al-Sharaa själv, meddelade att de skulle arbeta för att höja arbetarnas löner med 400% under de kommande dagarna, vilket skulle göra minimilönen till 1.123.560 SYP (cirka 75 USD). Även om detta är ett steg i rätt riktning så skulle det inte vara tillräckligt för att människor ska kunna täcka sina behov under den fortsatta levnadskostnadskrisen. Medieföretaget Kassioune uppskattade i oktober 2024 att de genomsnittliga levnadskostnaderna för en syrisk familj bestående av fem personer i Damaskus uppgick till 13,6 miljoner SYP (cirka 1 077 USD). Minimikostnaden uppgick till 8,5 miljoner SYP (cirka 673 USD).

Till råga på allt är utländska makters inflytande i Syrien fortfarande en källa till hot och instabilitet, vilket Israels senaste invasion och kontinuerliga förstörelse av militär infrastruktur har visat. För inte tala om Turkiets ständiga attacker och hot mot nordöstra Syrien, särskilt i områden med kurdisk majoritet.

En av de största utmaningarna i den osäkra situationen i landet är avsaknaden av ett alternativt politiskt ekonomiskt program bland majoriteten av de ledande politiska aktörerna, inklusive HTS.

HTS har inget alternativ till det nyliberala ekonomiska systemet, och i likhet med den dynamik och de former av svågerkapitalism som fanns under den tidigare regimen är gruppen ivrig att utveckla dessa metoder bland affärsnätverk (bestående av gamla och nya personer). Under de föregående åren har SG gynnat utvecklingen av den privata sektorn och nära affärspartners till HTS och al-Julani.

Under tiden tillhandahölls de flesta sociala tjänsterna – särskilt hälsovård och utbildning – av icke-statliga organisationer och internationella organisationer.

Bassel Hamwi, ordförande för Damaskus handelskammare, sade att den nya syriska regering som HTS har utsett, efter regimen fall berättade för företagsledare att de skulle anta en fri marknadsmodell och integrera landet i den globala ekonomin. Hamwi ”valdes” till sin nuvarande post i november 2024, några veckor före Assads fall. Han är också ordförande för den syriska handelskammaren.

Ledaren al-Sharaa och hans ekonomiminister har också hållit många möten med företrädare för dessa handelskammare och affärsmän från olika regioner för att förklara sina ekonomiska visioner och lyssna på deras klagomål i syfte att tillgodose deras intressen. Den stora majoriteten av företrädarna för den gamla regimen olika handelskammare sitter fortfarande kvar på sina poster.

I slutändan kommer detta nyliberala ekonomiska system i kombination med HTS’ auktoritära styre sannolikt att leda till samhällsekonomiska orättvisor och fortsatt utarmning av den syriska befolkningen, vilket var några av huvudorsakerna till upproret 2011.

Den nya ekonomiministern är knuten till HTS, och upprepade några dagar senare denna nyliberala inriktning och sa att ”vi kommer att gå från en socialistisk ekonomi ... till en fri marknadsekonomi som respekterar islamiska lagar”. Oavsett det fullständigt felaktiga i att beskriva den tidigare regimen som socialistisk, så återspeglades ministerns klassinriktning tydligt i betoningen av att ”den privata sektorn ... kommer att vara en effektiv partner och bidragsgivare till att bygga upp den syriska ekonomin”.

Inget nämndes om arbetare, bönder, offentliganställda eller om fackföreningar och yrkesorganisationer i landets framtida ekonomi.

I slutändan är återuppbyggnadsprocessen kopplad till de sociala och politiska krafter som kommer att delta i landets framtid, och maktbalansen mellan dem. I detta sammanhang kommer uppbyggnaden av oberoende och fackliga massorganisationer att vara avgörande för att förbättra befolkningens levnads- och arbetsvillkor och mer allmänt för att kämpa för demokratiska rättigheter och ett ekonomiskt system som bygger på social rättvisa och jämlikhet.

Reaktionär ideologi

På samma sätt har HTS gjort flera uttalanden och fattat flera beslut som bekräftar dess reaktionära ideologi.

Till exempel har HTS-tjänstemän gjort uttalanden om kvinnors roll i samhället, inklusive om deras

förmåga att arbeta inom vissa sektorer. I en intervju den 16 december uppgav exempelvis Obeida Arnaout, HTS-medlem och talesman för politiska frågor vid Kommandot för militära operationer (CMO), att kvinnors ”roller måste stämma överens med vad kvinnor kan utföra. Om vi till exempel säger att en kvinna ska bli försvarsminister, stämmer det då överens med hennes natur och biologiska sammansättning? Utan tvekan gör det inte det”.

Några dagar senare svarade Aisha al-Dibs, Syriens nyutnämnda chef för kvinnofrågor och den hittills enda kvinnan i Syriens övergångsregering, på en fråga om vilket ”utrymme” feministiska organisationer skulle få i landet, att om ”sådana organisationers handlingar stöder den modell som vi ska bygga upp, så kommer de att vara välkomna”, och tillade: ”Jag kommer inte att öppna vägen för dem som inte håller med mig.” Hon fortsatte intervjun med att utveckla en reaktionär syn på kvinnans roll i samhället genom att uppmana kvinnor att ”inte gå utöver de prioriteringar som deras gudagivna natur kräver” och att känna till ”sin pedagogiska roll i familjen”.

Utöver detta har det syriska utbildningsministeriet gjort ändringar i skolornas läroplaner i riktning mot en mer islamiskt konservativ vision, bland annat genom att ta bort evolutionsteorin från läroplanen för naturvetenskap, judar och kristna kallas nu för ”avvikare” från den rätta vägen och hänvisningar till ”försvar av nationen” har ersatts med ”försvar av Allah”. Efter mycket kritik mot dessa förändringar meddelade utbildningsministern dagen därpå att ”läroplanerna i alla syriska skolor förblir som de är tills specialiserade kommittéer bildas för att granska och revidera dem. Vi har endast givit order om att det som glorifierar den avgångna Assad-regimen ska strykas och vi har infört bilder av den syriska revolutionens flagga istället för den avgångna regimens flagga i alla skolböcker...” Några av de förändringar som hade gjorts återkallades alltså.

Det räcker därför inte med otydliga uttalanden om tolerans mot religiösa eller etniska minoriteter eller om respekt för kvinnors rättigheter. Nyckelfrågan är att erkänna deras rättigheter som jämlika medborgare som deltar i besluten om landets framtid. Mer allmänt har HTS-tjänstemän tydligt uttalat att de föredrar ett islamskt styre och att sharialagar tillämpas.

Ingen lösning på den kurdiska frågan

Samtidigt är det osannolikt att HTS skulle vara villigt att stödja SDF:s och AANES' [Autonoma administrationen av norra och östra Syrien, ofta kallad Rojava] krav, särskilt när det gäller kurdernas nationella rättigheter. De nordöstra regionerna är trots allt rika på naturresurser, i synnerhet olja och jordbruk, och är därför strategiskt och symboliskt viktiga. I slutändan skiljer sig HTS inte från Syriens nationella råd och Nationella koalitionen av oppositionella och revolutionära krafter – oppositionella aktörer i exil som är fientligt inställda till kurdernas nationella rättigheter.

Efter Assadregimens fall har Turkiet blivit den viktigaste regionala aktören i landet. Genom att ge stöd till HTS har Ankara befäst sin makt över Syrien. Turkiets främsta mål, förutom att genomföra tvångsåtersändningar av syriska flyktingar och dra nytta av framtida ekonomiska möjligheter under återuppbyggnadsfasen, är att förneka kurdiska strävanden efter autonomi och mer specifikt underminera AANES. Det skulle skapa ett prejudikat för kurdiskt självbestämmande i Turkiet.

Turkiets utrikesminister Hakan Fidan förklarade under en gemensam presskonferens med HTS-ledaren Ahmed al-Sharaa att Syriens territoriella integritet är ”icke förhandlingsbar” och att PKK ”inte har någon plats” i landet. Några dagar senare förklarade president Erdoğan att SDF ”antingen

kommer att ta farväl av sina vapen eller så kommer de att begravas på syrisk mark”. Den turkiska armén har också sedan slutet av 2023 kontinuerligt bombat civil och kritisk infrastruktur i nordöstra Syrien.

HTS har inte deltagit i några militära konfrontationer mot SDF under de senaste veckorna, men organisationen har inte heller uttryckt något motstånd mot de Turkietledda attackerna, snarare tvärtom. Murhaf Abu Qasra, en av HTS högsta befälhavare och nyutnämnd försvarsminister i övergångsregeringen, sade att ”Syrien kommer inte att delas och det kommer inte att finnas någon federalism, inshallah. Om Gud vill kommer alla dessa områden att stå under syrisk överhöghet”. På samma sätt motsätter sig al-Sharaa federalism.

Dessutom sade al-Sharaa till en turkisk tidning att Syrien kommer att utveckla en strategisk relation med Turkiet framöver och tillade att: ”Vi accepterar inte att syriska landområden hotar och destabiliserar Turkiet eller andra platser”. Han sade också att alla vapen måste komma under statlig kontroll, inklusive de som finns i de SDF-kontrollerade områdena.

Allt detta trots att SDF-tjänstemän gjorde uttalanden om att söka förhandlingar med HTS. SDF-befälhavaren Mazloum Abdi förklarade att de är för statlig decentralisering och självförvaltning, men inte federalism, samtidigt som de är öppna för att vara en del av en framtida syrisk nationell armé (med garantier). Han förklarade att SDF inte är en förlängning av PKK och att de är redo att utvisa icke-syriska stridande omedelbart efter att ha nått en vapenvila.

Al-Sharaa har under de senaste dagarna sagt att de förhandlar med SDF för att lösa krisen i nordöstra Syrien och att det syriska försvarsministeriet kommer att integrera kurdiska styrkor i sina led. Men det återstår att se hur och på vilka villkor.

En kamp mot klockan för att försvara ett demokratiskt utrymme

Den stora majoriteten av de demokratiska samhällsorganisationer och krafter som låg bakom det syriska folkliga upproret i mars 2011 blev blodigt förtryckta. Först och främst av den syriska regimen, men också av olika beväpnade islamiska fundamentalistiska organisationer. Detsamma gällde för lokala alternativa politiska institutioner eller enheter som inrättats av demonstranterna, såsom samordningskommittéer och lokala råd som tillhandahöll tjänster till lokalbefolkningen. Det finns ändå vissa civila grupper och nätverk, även om de oftast är kopplade till organisationer av icke-statlig typ, över hela det syriska territoriet, och särskilt i nordvästra Syrien, men med en annan dynamik än i början av upproret.

Samtidigt har andra erfarenheter av kamp utvecklats, även om de är mindre intensiva. Till exempel har folkliga protester och strejker pågått i Suwayda-guvernamentet, som främst befolkas av den drusiska minoriteten, sedan mitten av augusti 2023. Mer allmänt har proteströrelsen kontinuerligt betonat vikten av syrisk enighet, frigivning av politiska fångar och social rättvisa, samtidigt som man har krävt att FN:s resolution 2254, som kräver en politisk övergång, ska genomföras. Det är faktiskt de lokala nätverken och grupperna som nyligen valde den mångåriga aktivisten Muhsina al-Mahithawi till guvernör i Suwayda-provinsen.

Andra städer och regioner som kontrolleras av den syriska regimen, särskilt guvernamentet Daraa

och i mindre utsträckning förorterna till Damaskus, har också varit platsen för enstaka protester, om än i mycket mindre skala.

Dessa former av oliktankande lade delvis grunden för deras uppror dagarna innan Assaddynastin föll.

Mer allmänt har de erfarenheter som samlades under de första åren av det folkliga upproret, som var det mest dynamiska när det gäller folkligt civilt motstånd, bevarats genom att de aktivister som levde dessa erfarenheter har flyttat vidare, och genom att den aldrig tidigare skådade dokumentationen av upproret, inklusive skrifter, videoinspelningar, vittnesmål och andra bevis har spridits. Detta enorma dokumentära arkiv om den civila motståndsrörelsen kan överföras till folkminnet och utgöra en viktig resurs för dem som gör motstånd i framtiden.

Efter Assadregimens fall har lokala initiativ mångdubblats för att inrätta olika former av lokala kommittéer eller nätverk av aktivister i olika regioner för att uppmuntra självorganisering, deltagande underifrån och garantera civil fred. Demonstrationer har redan ägt rum, framför allt för att fördöma vissa reaktionära uttalanden som gjorts mot kvinnor.

Med detta sagt måste vi inse att det finns en skriande avsaknad av ett oberoende demokratiskt och progressivt block som kan organisera sig och tydligt motsätta sig den nya styrande aktören. Att bygga upp detta block kommer att ta tid. Det kommer att behöva kombinera kamp mot envælde, exploatering och alla former av förtryck. Det kommer att behöva ställa krav på demokrati, jämställdhet, kurdiskt självbestämmande och kvinnors frigörelse för att bygga solidaritet bland landets exploaterade och förtryckta.

För att driva sådana krav måste det progressiva blocket bygga upp och återuppbygga folkliga organisationer, från fackföreningar till feministiska organisationer, samhällsorganisationer och nationella strukturer för att samla dem. Det kommer att kräva samarbete mellan demokratiska och progressiva aktörer i hela samhället.

Utöver detta kommer en av de viktigaste uppgifterna att vara att ta itu med landets centrala etniska uppdelning, den mellan araber och kurder. Progressiva krafter måste föra en tydlig kamp mot den arabiska chauvinismen för att övervinna denna uppdelning och skapa solidaritet mellan dessa befolkningsgrupper. Detta har varit en utmaning ända sedan den syriska revolutionen inleddes 2011 och måste konfronteras och lösas på ett progressivt sätt för att landets befolkning verkligen ska kunna befrias.

Slutsats

Det är viktigt att komma ihåg att HTS mer är ett resultat av den kontrarevolution som leddes av den syriska regimen, som blodigt undertryckte det folkliga upproret och dess demokratiska organisationer och som i allt högre grad militariserade sig själv. Uppkomsten av denna sorts islamiska fundamentalistiska rörelser är ett resultat av olika orsaker, inklusive regimens inledande underlättande av deras utbredning, förtrycket av protesterörelsen som ledde till radikaliserings av vissa element, bättre organisation och disciplin i dess grupper och slutligen stöd från utlandet.

Därefter har HTS, liksom andra väpnade islamistiska fundamentalistiska organisationer, på många sätt utgjort kontrarevolutionens andra flygel efter Assadregimen. Deras syn på samhället och

Syriens framtid står i motsättning till upprorets ursprungliga mål och dess inkluderande budskap om demokrati, social rättvisa och jämlikhet. Deras ideologi, politiska program och metoder har visat sig vara våldsamma inte bara mot regimens styrkor utan också mot demokratiska och progressiva grupper, både civila och beväpnade, etniska och religiösa minoriteter och kvinnor.

Sammanfattningsvis kan man säga att bevarandet av och kampen för ett demokratiskt och progressivt samhälle inte kan ske genom att man litar på de nuvarande HTS-myndigheterna eller ger dem goda betyg eller tillfredsställelse över deras styrning och hantering av övergångsfasen, utan genom att man bygger upp en oberoende motmakt som samlar demokratiska och progressiva nätverk och föreningar. Tidsramen för att organisera val och skriva en ny konstitution, eller urvalet av personer till "en nationell dialogkonferens", kan vara föremål för debatt och kritik, men kärnfrågan är att det saknas deltagande underifrån i processen för detta beslutsfattande och att man inte förmått pressa HTS att göra eftergifter. Beslutsfattandet ligger enbart i händerna på HTS. Denna process stöds också av dess främsta uppbackare Turkiet och Qatar, men mer allmänt av den stora majoriteten av regionala och internationella stater. Allmänt sett har de ett gemensamt mål att (åter)införa en form av auktoritär stabilitet i Syrien och regionen. Det innebär naturligtvis inte att de regionala och imperialistiska staterna är eniga. De har alla sina egna, och ofta motstridiga, intressen, men de vill inte att Mellanöstern och Nordafrika ska destabiliseras.

Hoppet om en bättre framtid hänger i luften efter Assads fall. Allt är knutet till syriernas förmåga att återuppbygga kampen underifrån. För närvarande är HTS makt och kontroll över samhället fortfarande ofullständig, eftersom deras mänskliga och militära förmåga fortfarande är alltför begränsad för att styra fullt ut över hela Syrien, och därför finns det ett visst utrymme att organisera sig. Detta måste utnyttjas.

I slutändan är det bara en självorganisering av folkliga klasser som kämpar för demokratiska och progressiva krav som kan bana väg för verklig befrielse och frigörelse.

Nu finns åtminstone möjligheten till detta, men vi befinner oss i en kapplöpning, och de syriska folkliga klasserna måste organisera sig för att försvara alla de uppoffringar som har gjorts för att uppnå revolutionens ursprungliga strävanden efter demokrati, social rättvisa och jämlikhet.

4 januari 2025

Källa: [Syria Untold](#).